

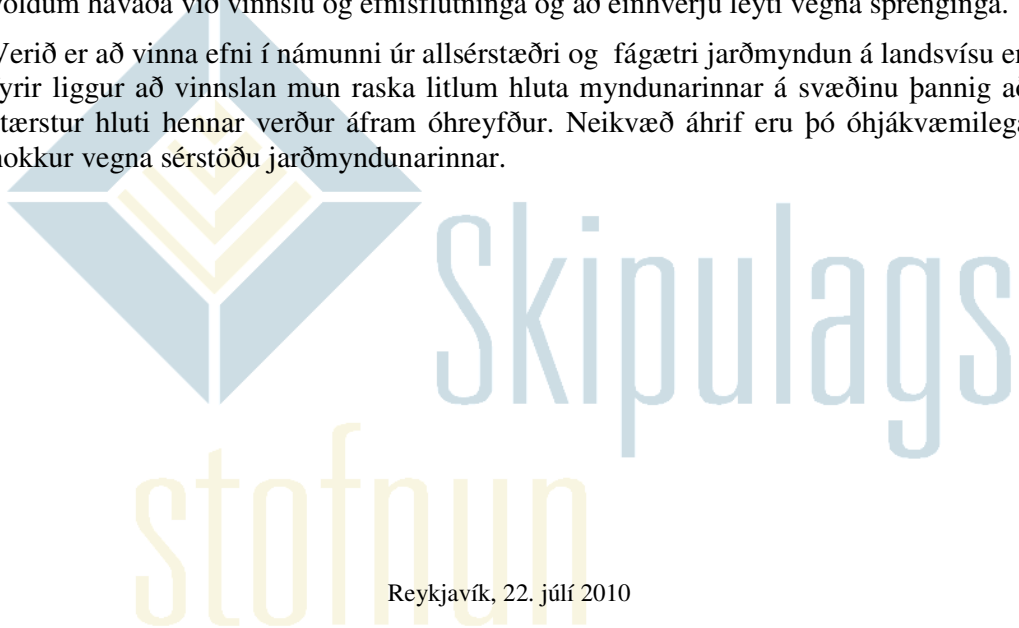
# LÍPARÍTVINNSLA Í HVALFIRÐI

## Álit Skipulagsstofnunar um mat á umhverfisáhrifum

### HELSTU NIÐURSTÖÐUR

Skipulagsstofnun telur að fyrirhuguð stækkun námu 3 komi til með að hafa nokkur neikvæð sjónræn áhrif þar sem náman mun verða sýnilegri frá fleiri sjónarhornum. Hins vegar er um tiltölulega umfangslitla stækkun að ræða miðað við stærð núverandi námu og efnistökusvæðið er ekki á svæði sem nýtur verndar m.a. með tilliti til fjölbreytileika landslags. Skipulagsstofnun telur að draga megi úr neikvæðum sjónrænum áhrifum með því að koma í veg fyrir að námusvæðið verði opnað að Miðsandsárgili. Þá telur stofnunin að áhrif framkvæmdanna muni verða nokkuð neikvæð fyrir þá sem stunda útivist í nágrenni efnistökusvæðisins vegna ónæðis af völdum hávaða við vinnslu og efnisflutninga og að einhverju leyti vegna sprenginga.

Verið er að vinna efni í námunni úr allsérstæðri og fágætri jarðmyndun á landsvísu en fyrir liggur að vinnslan mun raska litlum hluta myndunarinnar á svæðinu þannig að stærstur hluti hennar verður áfram óhreyfður. Neikvæð áhrif eru þó óhjákvæmilega nokkur vegna sérstöðu jarðmyndunarinnar.



Reykjavík, 22. júlí 2010

---

1	INNGANGUR.....	3
1.1	Athugun Skipulagsstofnunar .....	3
1.2	Gögn lögð fram við athugun Skipulagsstofnunar .....	3
2	FRAMKVÆMD OG MARKMIÐ .....	3
3	NIÐURSTAÐA UM MAT Á UMHVERFISÁHRIFUM.....	4
3.1	Vægiseinkunnir.....	4
3.2	Áhrif á menn og samfélag .....	4
3.2.1	Sjónræn áhrif og áhrif á landslag .....	4
3.2.2	Áhrif á útvist og áhrif vegna hávaða.....	5
3.3	Áhrif á jarðmyndanir .....	6
3.4	Staða skipulags og leyfisveitinga.....	6
4	NIÐURSTAÐA SKIPULAGSSTOFNUNAR.....	7



## 1 INNGANGUR

### 1.1 ATHUGUN SKIPULAGSSTOFNUNAR

Þann 27. apríl 2010 sendi UMÍS ehf. Environice f.h. Sementsverksmiðjunnar á Akranesi frummatsskýrslu um Líparítvinnslu í Hvalfirði í Hvalfjarðarsveit til athugunar hjá Skipulagsstofnun, samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 m.s.b.

Framkvæmdin og frummatsskýrslan voru auglýst opinberlega þann 3. maí 2010 í Lögbirtingablaðinu, Fréttablaðinu og Morgunblaðinu og í Skessuhorni þann 5. maí 2010. Frummatsskýrsla lá frammi til kynningar frá 3. maí til 22. júní 2010 á bæjarskrifstofum Hvalfjarðarsveitar, í Þjóðarbókhöðunni og hjá Skipulagsstofnun. Frummatsskýrslan var einnig aðgengileg á Netinu: [www.umis.is](http://www.umis.is). Skipulagsstofnun leitaði umsagnar Hvalfjarðarsveitar, Fornleifaverndar ríkisins, Heilbrigðiseftirliti Vesturlands og Umhverfisstofnunar. Á kynningartíma barst Skipulagsstofnun engin athugasemd. Skipulagsstofnun sendi umsagnirnar til framkvæmdaraðila.

Þann 9. júlí 2010 sendi framkvæmdaraðili matsskýrslu um Líparítvinnslu í Hvalfirði í Hvalfjarðarsveit til Skipulagsstofnunar og óskað eftir álitni stofnunarinnar um mat á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar. Við undirbúning þessa álits var farið á vettvang á fyrirhugað framkvæmdasvæði.

### 1.2 GÖGN LÖGÐ FRAM VIÐ ATHUGUN SKIPULAGSSTOFNUNAR

**Frummatsskýrsla.** Líparítvinnsla í Hvalfirði. Sementsverksmiðjan á Akranesi, Environice.

#### Umsagnir bárust frá:

- Hvalfjarðarsveit með tölvubréfi dags. 25. júní 2010.
- Fornleifavernd ríkisins með bréfi dags. 7. maí 2010.
- Heilbrigðiseftirliti Vesturlands tölvubréfi dags. 14. maí 2010.
- Umhverfisstofnun með bréfi dags. 10. maí 2010.

**Matsskýrsla:** Líparítvinnsla í Hvalfirði. Sementsverksmiðjan á Akranesi, Environice.

## 2 FRAMKVÆMD OG MARKMIÐ

Samkvæmt matsskýrslu hefur Sementsverksmiðjan á Akranesi numið kísilríkt berg úr námum í Hvalfirði til sementsframleiðslu frá því rekstur hennar hófst fyrir rúmum 50 árum. Tvær námur hafa verið tæmdar að mestu, náma 1 (í Þyrilslandi) og náma 2 (við Húsaköst). Síðustu 20 ár hefur grjót verið numið í þeirri þriðju, námu 3 við Miðsandsárgil ofan Þjóðveggarins um Hvalfjörð, beint norður af vestara tankasvæði Olíudreifingar en tankarnir hafa nú verið fjarlægðir. Þessi þriðja náma er til umfjöllunar í matsskýrslunni. Í matsskýrslu kemur fram að fyrirhuguð efnistaka feli í sér dýpkun á námu 3 austan megin við Miðsandsárgilið sem hafi það í för með sér að núverandi vinnsluvæði stækki úr 1.1 ha í 1.5 ha. Útbúið verði nýtt vinnsluplan sem verði um 30 m lægra en það gamla og lagður milli 200-300 m langur aðkomuvegur að planinu auk þess sem útbúið verði keyrsluplan. Gert sé ráð fyrir að þessar

framkvæmdir muni raska um 0.3 ha til viðbótar. Fram kemur að vinnanlegt efnismagn sé um 600.000 tonn, sem samsvari um 300.000 m<sup>3</sup>. Síðustu ár hafi vinnslan verið um 25.000 tonn á ári og miðað við það komi efni í námunni til með að endast í 20-25 ár.

Fram kemur að að jafnaði fari vinnsla fram á tímabilinu maí-október ár hvert og séu því efnisflutningar og sprengingar bundin við það tímabil. Eftir að sprengt hafi verið í námunni sé losað um efnið og því rutt til og síðan mokað á dráttarbíla, sem flytji það til mölunar í mölunarstöðinni í námu 1. Því næst sé möluðu efni mokað á flutningabíla sem flytji efnið í Sementsverksmiðjuna á Akranesi.

Fram kemur að við frágang námunnar verði áhersla lögð á að geyma yfirborðsefni á lítt áberandi stað og það notað við frágang á námusvæðinu að hluta. Þá verði svokölluðum Illgrýtismyndunum haldið óhreyfðum eins og hægt verði til að milda sjónræn umhverfisáhrif námunnar. Ennfremur verði skildar eftir sérstakar jarðfræðilegar opnur í nánu samráði við jarðfræðing enda hafi svæðið nú þegar aðdráttarafl fyrir jarðvísindamenn. Slíkar opnur verði í framhaldinu hægt að nýta í vísindalegum tilgangi og jafnframt sem spennandi áningarstað fyrir ferðamenn.

### **3 NIÐURSTAÐA UM MAT Á UMHVERFISÁHRIFUM**

#### **3.1 VÆGISEINKUNNIR**

Í matsskýrslu framkvæmdaraðila hefur verið lagt mat á áhrif framkvæmda á tiltekna umhverfisþætti. Greint er frá vægi áhrifa með vægiseinkunum, þar sem neikvæðasta vægiseinkunnin er verulega neikvæð, þá talsvert neikvæð, því næst óveruleg og síðar talsvert jákvæð og að lokum eru mestu jákvæðu áhrifin metin sem verulega jákvæð. Skýringar á skilgreiningu ofangreindra vægiseinkunna er að finna í matsskýrslu og eru sambærilegar við þær sem birtast í leiðbeiningum Skipulagsstofnunar frá 2005 um flokkun umhverfisþátta, viðmið einkenni og vægi umhverfisáhrifa. Skipulagsstofnun vinnur nú að endurskoðun þessara leiðbeininga og í ljósi reynslunnar telur stofnunin að í mörgum tilfellum þurfi að lýsa vægi áhrifa með vægiseinkun sem stofnunin kallar nokkuð neikvæð eða nokkuð jákvæð sem væri þá millistig á milli talsvert neikvæðra/jákvæðra áhrifa og óverulegra áhrifa. Hér væri þá um að ræða yfirleitt staðbundin áhrif sem næðu ekki yfir umfangsmikið svæði og áhrifasvæðið nyti ekki varndar eða væri á annan hátt viðkvæmt fyrir breytingum en áhrifin gætu verið varanleg og óafturkræf. Skipulagsstofnun notar hugtakið nokkuð neikvæð hér að aftan við mat á áhrifum fyrirhugaðrar stækkunar.

#### **3.2 ÁHRIF Á MENN OG SAMFÉLAG**

##### **3.2.1 Sjónræn áhrif og áhrif á landslag**

Í matsskýrslu kemur fram að miðað við núverandi aðstæður sjáist náma 3 að takmörkuðu leyti neðan af þjóðvegi en sé áberandi frá svæðinu vestan við Miðsandsárgil og einnig sýnileg úr brekkunni vestan við Miðsand áður en keyrt sé niður að gömlu olíustöðinni. Með fyrirhuguðum framkvæmdum verði náman væntanlega sýnilegri frá fleiri stöðum en nú er, sérstaklega úr suðri og vestri. Fram kemur að áhrif fyrirhugaðrar framkvæmdar verði hvað mest á landslag af öllum þeim umhverfisþáttum sem metnir hafi verið og breytingar verði á ásýnd lands við það að

fjarlægja 300.000 m<sup>3</sup> af efni.. Breytingarnar taki til tiltölulega afmarkaðs svæðis en þær verði hins vegar varanlegar og óafturkræfar og því sé það mat framkvæmdaraðila að þær verði töluvert neikvæðar. Á framkvæmdatíma verði lögð mikil áhersla á að opnun inn í Miðsandsárgil verði lágmörkuð eins og kostur er til að draga úr neikvæðum sjónrænum áhrifum og einnig verði svokölluðum illgrýtismyndunum haldið óhreyfðum í sama skyni.

Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að efnistaka hafi farið fram í námu 3 um áratugaskeið og með fyrirhugaðri stækkun námunnar verði um að ræða viðbót við umhverfisáhrif sem að hluta séu þegar komin fram. Stofnunin telur að draga megi nokkuð úr sjónrænum áhrifum efnistöku með því verklagi sem fyrirhugað sé að viðhafa. Bent er á að þar sem sami framkvæmdaraðili hafi tekið efni úr þessari námu og námu 2 ætti að geta sammögnunaráhrifa vegna efnistöku í námu 2 og gera hefði átt grein fyrir frágangi námu 2 í frummatsskýrslu. Framkvæmdaraðili bendir á að náma 2 sjái ekki frá námu 3 og öfugt. Mat á umhverfisáhrifum taki eingöngu til námu 3, sem sé sjálfstæð framkvæmd.

**Skipulagsstofnun** telur að þó að ljóst sé að neikvæð áhrif efnistöku í námu 3 séu að ýmsu leyti komin fram sé óhjákvæmilegt að fyrirhuguð frekari efnistaka komi til með að hafa nokkur neikvæð sjónræn áhrif í för með sér. Við stækkun námunnar verður hún sýnilegri frá fleiri sjónarhornum, en engu að síður er hér um tiltölulega umfangslitla stækkun að ræða miðað við stærð núverandi námu og efnistökusvæðið er ekki á svæði sem nýtur verndar m.a. með tilliti til fjölbreytileika landslags. Skipulagsstofnun telur að einkum megi draga úr neikvæðum sjónrænum áhrifum með því að koma í veg fyrir að námusvæðið verði opnað að Miðsandsárgili. Stofnunin telur eðlilegt að þar sem námur 2 og 3 eru á sama svæði og sami framkvæmdaraðili nýtir þær verði gengið frá námu 2 þegar efnistöku er lokið í samræmi við ákvæði sem koma fram í framkvæmdaleyfi Hvalfjarðarsveitar vegna 5000 m<sup>3</sup> efnistöku úr námu 2, sbr. svör framkvæmdaraðila við umsögn Umhverfisstofnunar á bls. 50 í matsskýrslu, til að draga úr sammögnunaráhrifum m.t.t. sjónrænna þátta.

### 3.2.2 Áhrif á útivist og áhrif vegna hávaða

Í matsskýrslu kemur fram að engar merktar gönguleiðir séu í nágrenni við námuna en vinsæl gönguleið liggja upp svokallaðar Sneiðar, meðfram Bláskeggsá og upp á Þyrilinn að vestanverðu. Á svipuðum slóðum sé önnur leið sem fylgi gamla þjóðvegnum að hluta. Fram kemur að fyrirhuguð framkvæmd hafi bæði bein og óbein áhrif á útivist og ferðamennsku á svæðinu. Fyrirhuguð efnistaka kunni að skerða eða rýra gildi svæðisins gagnvart ferðafólki og náttúruskoðendum og geti skert upplifun fólks af svæðinu. Þessi áhrif séu varanleg og óafturkræf. Framkvæmdin hafi einnig í för með sér óbein áhrif, ekki síst á framkvæmdatíma, þar sem þeirra gæti fyrst og fremst í tengslum við efnisflutninga. Fram kemur að áhrif á hljóðvist séu fyrst og fremst vegna ónæðis frá borunum og sprengingum en sprengt verði á 2-4 vikna fresti á tímabilinu maí-október ár hvert. Engin föst búseta sé í nágrenni við framkvæmdasvæðið. Sé litið til reynslunnar í þeim efnum hafi áhrif á hljóðvist hvorki verið umtalsverð vegna efnistöku í námum 1 og 2 og enn síður frá námu 3 né vegna efnismölunar í námu 1.

**Skipulagsstofnun** telur að áhrif framkvæmdanna muni verða nokkuð neikvæð fyrir þá sem stunda útivist í nágrenni efnistökusvæðisins. Eðli málsins samkvæmt er hér einkum um að ræða tímabundið ónæði vegna hávaða við vinnslu og efnisflutninga og

að einhverju leyti vegna sprenginga en stofnunin telur að fyrirhugaðar framkvæmdir við stækkun námunnar muni varla rýra gildi svæðisins til útivistar umfram það sem komið er.

### 3.3 ÁHRIF Á JARÐMYNDANIR

Í matsskýrslu kemur fram að bergið sem unnið verði í námunni sé ekki algennt á Íslandi en finnist einnig á Hengilssvæðinu og kringum Húsafell og Kalmanstungu. Um sé að ræða ísúra hliðstæðu basíks móbeygs og afbrigða þess, sem hér hafi myndast við gos í jökli fyrir rúmlega 2,5 milljónum ára. Langstærsta jarðmyndunin á landinu af þessu tagi sé þetta lag við Miðsandsá og nái lagið langt inn með Miðsandsárgili að austanverðu og sé einnig á stóru svæði vestan við það. Myndunin á þessum slóðum sé því mun stærri en það svæði sem náma 3 nái yfir og sé einungis verið að fjarlægja lítinn hluta þess efnis sem finnist á þessu svæði. Mótvægisáðgerðir vegna röskunar svæðisins og talsvert neikvæðra áhrifa á jarðmyndanir muni felast í því að tryggja að við lokafrágang verði svæðið gert aðgengilegt fræðimönnum og ferðamönnum þar sem um sé að ræða sérstæðar og fallegar bergmyndanir, sem annars myndu ekki vera aðgengilegar með sama hætti.

**Skipulagsstofnun** telur að fyrir liggi að sú jarðmyndun sem fyrirhugað sé að vinna efni úr sé sérstæð á landsvísu og almennt aukist verndargildi með fágæti. Hins vegar liggur einnig fyrir að efnistakan kemur til með að raska litlum hluta jarðmyndunarinnar á svæðinu þannig að stærstur hluti hennar verður áfram óhreyfður. Í ljósi ofangreinds telur stofnunin að fyrirhugaðar framkvæmdir koma til með að hafa nokkuð neikvæð áhrif á jarðmyndanir. Skipulagsstofnun telur fyrirætlanir um að tryggja aðgengi fræðimanna og ferðamanna til að skoða opnur í jarðmyndunina að framkvæmdum loknum vera jákvæðar.

### 3.4 STAÐA SKIPULAGS OG LEYFISVEITINGA

Varðandi stöðu skipulags og leyfisveitinga vegna líparítvinnslu í Hvalfirði bendir Skipulagsstofnun á eftirfarandi:

- Fyrirhugaðar framkvæmdir eru í samræmi við gildandi Aðalskipulag Hvalfjarðarsveitar 2008-2020.
- Framkvæmdin er háð framkvæmdaleyfi Hvalfjarðarsveitar skv. 27. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997.
- Framkvæmdin er háð leyfi Heilbrigðiseftirlits Vesturlands samkvæmt reglugerð nr. 785/1999 um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem getur haft í för með sé mengun.
- Áður en framkvæmdaleyfi er gefið út þarf framkvæmdaraðili að leggja fram áætlun um efnistöku í samræmi við lög um náttúruvernd nr. 44/1999 þar sem gera þarf grein fyrir magni, gerð efnis, vinnslutíma og frágangi efnistökusvæðis.

#### 4 NIÐURSTAÐA SKIPULAGSSTOFNUNAR

Í samræmi við 11. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 m.s.b. og 24. gr. reglugerðar nr. 1123/2005 um mat á umhverfisáhrifum hefur Skipulagsstofnun farið yfir matsskýrslu Sementsverksmiðjunnar og Environice sem lögð var fram samkvæmt 10. gr. sömu laga.

Matsskýrsla framkvæmdaraðila byggði á auglýstri frummatsskýrslu, umsögnum sem bárust á kynningartíma frummatsskýrslu og afstöðu framkvæmdaraðila til þeirra. Skipulagsstofnun telur að matsskýrsla framkvæmdaraðila hafi uppfyllt skilyrði laga og reglugerðar um mat á umhverfisáhrifum hvað varðar þau atriði sem getið er í 18. grein reglugerðar nr. 1123/2005. Einnig telur stofnunin að í matsskýrslu sé gerð grein fyrir umsögnum sem bárust á kynningartíma frummatsskýrslu og þeim sé svarað á fullnægjandi hátt.

Skipulagsstofnun telur að fyrirhuguð stækkun námu 3 komi til með að hafa nokkur neikvæð sjónræn áhrif þar sem náman mun verða sýnilegri frá fleiri sjónarhornum. Hins vegar er um tiltölulega umfangslitla stækkun að ræða miðað við stærð núverandi námu og efnistökusvæðið er ekki á svæði sem nýtur verndar m.a. með tilliti til fjölbreytileika landslags. Skipulagsstofnun telur að draga megi úr neikvæðum sjónrænum áhrifum með því að koma í veg fyrir að námusvæðið verði opnað að Miðsandsárgili. Þá telur stofnunin að áhrif framkvæmdanna muni verða nokkuð neikvæð fyrir þá sem stunda útivist í nágrenni efnistökusvæðisins vegna ónæðis af völdum hávaða við vinnslu og efnisflutninga og að einhverju leyti vegna sprenginga.

Verið er að vinna efni í námunni úr allsérstæðri og fágætri jarðmyndun á landsvísu en fyrir liggur að vinnslan mun raska litlum hluta jarðmyndunarinnar á svæðinu þannig að stærstur hluti hennar verður áfram óhreyfður. Neikvæð áhrif eru þó óhjákvæmilega nokkur vegna sérstöðu jarðmyndunarinnar.

Skipulagsstofnun telur að hvernig til tekst um áhrif framkvæmdarinnar og starfsemi sem henni fylgir á umhverfið sé háð verktilhögun og mótvægisáðgerðum sem kynnt hafa verið við meðferð málsins.

Reykjavík, 22. júlí 2010.

Rut Kristinsdóttir

Jakob Gunnarsson